

U 37/2013 vp

**Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta
Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (*eläinten
terveys*)**

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi eläinten terveydestä sekä ehdotuksesta lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 6 päivänä toukokuuta 2013 tekemä ehdotus laadittu muistio.

Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 2013

Maa- ja metsätalousministeri *Jari Koskinen*

Neuvotteleva virkamies Kajsa Hakulin

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ

MUISTIO
EU/2013/0985**EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI ELÄINTEN TERVEYDESTÄ**ASIAKIRJA
KOM(2013) 260 lopullinen**1 Yleistä**

Eläinten terveyttä koskeva nykyinen Euroopan unionin lainsäädäntö koostuu noin 400 yksittäisestä säädöksestä, joista vanhimmat ovat vuodelta 1964. Säädöksillä pyrittiin poistamaan eläintautien vastustukseen liittyviä kaupan esteitä maataloustuotteiden kaupan harmonisoimiseksi Euroopan talousyhteisössä. Aluksi harmonisointi koski nautojen ja sikojen sekä punaisen lihan kauppaan vaikuttavia säännöksiä, mutta jäsenvaltioiden rajalla tapahtuvien tarkastusten poistuttua jäsenvaltioiden väliltä vuonna 1993 harmonisointiin eläintautien vastustamiseen liittyvä lainsäädäntö kokonaisuudessaan.

Voimassa oleva lainsäädäntö koostuu yhtäältä eläintautien torjuntaa, eläinten tunnistamista ja pitopaikkojen rekisteröintiä koskevista vähimmäisvaatimuksista ja toisaalta jäsenvaltioiden välistä kauppaa ja EU:n alueelle tuontia koskevista vaatimuksista, joiden osalta yksittäisillä jäsenvaltioilla ei ole liikumavaraa. Kaupan kannalta merkittävien eläinlajien sekä niiden alkuiden ja sukusolujen jäsenvaltioiden välisessä kaupassa noudatettavista terveysehdoista säädetään direktiiveillä. Vesiviljelyeläimiä lukuun ottamatta direktiivit eivät koske jäsenvaltioiden sisäistä kauppaa.

Komissio julkaisi uutta eläintautistrategiaa koskevan asiakirjan vuoden 2007 syyskuussa. Strategian tavoitteena on turvata ihmisten terveys ja elintarviketurvallisuus, turvata maatalouden harjoittamisen taloudelliset edellytykset, parantaa kilpailukykyä sekä samalla huolehtia eläinten hyvinvoinnista ja ympäristönsuojelusta. Eläintautistrategian toimeenpanemiseksi julkaistiin toimintasuunnitelma, joka sisälsi 31 erillistä toimenpidettä. Tärkein toimenpide oli eläinten ter-

veyttä koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus, johon koottaisiin nykyinen pirstaleinen lainsäädäntö uudentyyppiseksi puitesäädökseksi.

2 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Komissio ehdottaa kattavaa eläinten terveyttä koskevaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta, jolla korvattaisiin nykyisin voimassa olevat säännökset.

Ehdotetun asetuksen sisältö vastaa pääsääntöisesti nykyisten yksittäisten säädösten sisältöä, joskin niissä olevat eroavaisuudet on pyritty poistamaan harmonisoimalla kokonaisuus yhtenäiseksi. Sen lisäksi eri osapuolten vastuut ja velvollisuudet on selkeytetty. Ehdotukseen on sisällytetty joitakin uusia säännöksiä, joita kuvataan tarkemmin jäljempänä.

Ehdotukseen sisältyy useita säännöksiä, jotka koskevat delegoitujen säädösten ja täytäntöönpanosäädösten antamista koskevan toimivallan siirtoa komissiolle. Delegoituja säännöksiä koskeva toimivalta annettaisiin määräämättömäksi ajaksi lukuun ottamatta asetuksen IV osan III osastossa säädettäviä valtuuksia, jotka olisivat voimassa viisi vuotta. Nämä valtuudet koskisivat sellaisia eläinlajeja, joita koskevat vaatimukset jäävät ehdotetun asetuksen mukaan kokonaan alemmanasteisen sääntelyn varaan.

Ehdotuksella kumottaisiin yhteensä 28 neuvoston direktiiviä, 6 neuvoston päätöstä, kaksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta ja yksi neuvoston asetusta.

Ehdotus on osa lakipakettia, joka sisältää myös virallista valvontaa, kasvien terveyttä ja kasvien lisäysaineistoa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi tehtävät laajat tarkistukset.

Asetus koostuu seitsemästä osasta.

I osa: Yleiset säännöt

Ehdotetulla asetuksella vahvistetaan eläinten hyvää terveyttä koskevat yleiset EUTason periaatteet. Siinä yhdistyvät sekä maata vesieläinten terveyttä koskevat toimenpiteet. Lisäksi I osassa säädetään niiden tautien priorisoinnista ja luetteloinnista, joilla on todennäköisesti merkittävä vaikutus mm. kansanterveyteen, maataloustuotantoon tai ympäristöön. Uutena asiana asetukseen on sisällytetty eläinten omistajia ja muita toimijoita koskeva velvollisuus suojata eläimiä tartunnoilta tarvittavassa laajuudessa. Toimijoiden velvollisuuksiin kuuluu myös eläinten terveyttä koskevan perustiedon hankkiminen.

II osa: Ilmoittaminen, seuranta, hävittämisohjelmat, taudista vapaa asema

Ehdotuksen II osassa selvennetään eläintautien ilmoittamiseen ja eläintautien seurantaan liittyvät velvollisuudet. Uutena asiana asetukseen on sisällytetty toimijoita koskeva velvollisuus eläinten terveydentilan seuraamiseen. Toimijoiden tulee myös huolehtia siitä, että eläinlääkäri käy pitopaikassa riittävän usein tarkistamassa pitopaikan eläinten terveydentilaa ja antamassa neuvontaa tautisuojauksesta (ns. eläinterveyskäynnit). Asetus mahdollistaa riskienhallinnan suhteen muita pitopaikkoja paremmassa asemassa olevien lokeroitten hyväksymisen nykyistä laajemmin.

III osa: Tautitietoisuus, tauteihin varautuminen ja tautien torjunta

Ehdotuksen III osassa edellytetään edelleen, että jäsenvaltiot laativat tiettyjä tauteja koskevia valmiussuunnitelmia ja harjoittelevat niiden täytäntöönpanoa. Osassa myös säädetään rokottamista koskevista periaatteista sekä antigeeni-, rokote- ja reagensspankeista. Lisäksi säädetään taudintorjuntatoimenpiteistä, joita sovelletaan epäiltäessä tai todettaessa tiettyjä tauteja esiintyvän. Säännökset vastaavat pitkälti nykyistä EULainsäädäntöä.

IV osa: Rekisteröintiä, hyväksymistä, jäljitettävyyttä ja siirtoja koskevat vaatimukset

Ehdotuksen IV osa on jaettu kolmeen osastoon, joissa vahvistetaan erilliset maa-eläimiin, vesieläimiin ja muihin eläimiin sovellettavat säännöt. Vesi- ja maaeläimiä käsittelevissä osastoissa säädetään tunnistusrekisteröintijärjestelmistä, joiden avulla on mahdollista tunnistaa ja jäljittää toimijoita, eläimiä ja pitopaikkoja. Näissä osastoissa säädetään myös käyttöön otettavista järjestelmistä, joilla voidaan jäljittää jäsenvaltioissa ja jäsenvaltioiden välillä tapahtuvia sekä EU:n alueelle saapuvia maaeläinten, suskulolujen ja alkioitten siirtoja.

Ehdotukseen sisältyy uusi vaatimus, jonka mukaan kaikkia pitopaikkoja ja kuljettajia koskevien tietojen on oltava muiden jäsenvaltioiden ja yleisön saatavilla. Aiemmin vaatimukset saatavilla olosta ovat kohdistuneet vain joihinkin sellaisiin toimijoihin ja pitopaikkoihin, joiden toiminta edellyttää hyväksymistä tai lupaa. Rekisteritietojen saatavilla olosta säädetään tarkemmin delegoidulla säädöksellä.

Osassa IV säädetään myös eläintautiehdosta siirrettäessä eläimiä ja tuotteita jäsenvaltiosta toiseen. Säännökset vastaavat pitkälti nykyisiä jäsenvaltioiden välistä kauppaa koskevia säännöksiä. Alemnasteisilla säännöksillä voidaan kuitenkin poiketa yleisistä säännöksistä tapauksissa, joissa siirtoihin ei liity eläintautien leviämisen vaaraa. Poikkeukset koskevat esimerkiksi tieteelliseen tutkimukseen liittyviä tai jäsenvaltion rajan läheisyydessä pidettäviin tapahtumiin liittyviä eläinten siirtoja. Uutta on säännöksiin sisältyvä valtuutus säätää eläintautiehdosta, jotka koskevat luonnonvaraisten eläinten siirtoja elinympäristöstä toiseen. Nykyisin jäsenvaltioilla on toimivalta päättää luonnonvaraisten eläinten tuontiin liittyvistä eläintautiehdosta.

Ehdotettu asetus mahdollistaa jäsenvaltioille myönnettyjen tiettyjä tauteja koskevien lisätakeiden säilyttämisen komission hyväksymien kansallisten hävittämisohjelmien perusteella. Asetus ei kuitenkaan mahdollista tauteja koskevien lisätakeiden myöntämistä kansallisten tautien valvontaohjelmien perus-

teella. Suomelle ja Ruotsille on myönnetty salmonellaan liittyviä lisätakeita kansallisten valvontaohjelmien perusteella. Näiden lisätakeiden säilyttämisestä on kuitenkin säädetty erikseen salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonosien aiheuttajien valvonnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2160/2003 9 artiklan 3 kohdassa.

Vesieläinten osalta eläintautiehtot koskevat siirtoja eri terveystilanteen omaavien vyöhykkeiden välillä, myös jäsenvaltioiden sisällä. Ehdotetut säännökset vastaavat pitkälti nykyisiä säännöksiä, mutta niihin on sisällytetty myös luonnonvaraisten vesieläinten siirtoja koskevia vaatimuksia, joista säättäminen kuuluu tällä hetkellä jäsenvaltioiden toimivaltaan.

Muita eläimiä koskeva kolmas osasto on otettu mukaan siltä varalta, että jatkossa ilmenee näitä eläimiä koskevia uusia uhkia ja sääntelytarpeita.

V osa: Unioniin saapuminen ja vienti

Ehdotuksen V osassa vahvistetaan standardit ja vaatimukset EU:n ulkopuolisille maille, jotka lähettävät EU:iin eläimiä, sukusoluja tai alkioita taikka muuta mahdollisesti tauteja tartuttavaa materiaalia. Nämä säännökset vastaavat pitkälti nykyistä lainsäädäntöä. Uutena ehdotukseen on sisällytetty myös EU:n ulkopuolelle suuntautuvaa vientiä koskevat vähimmäisvaatimukset.

VI osa: Kiireelliset toimenpiteet

Ehdotuksen VI osassa säädetään menettelyistä, joita on noudatettava kiireellisessä tapauksessa, jotta varmistetaan nopea ja johdonmukainen reagointi EU:n tasolla. Nykyiseen lainsäädäntöön esitetään vain vähäisiä muutoksia.

VII osa: Yhteiset säännökset

Ehdotuksen VII osassa säädetään delegoitujen säädösten antamismenettelystä, edellytetään jäsenvaltioiden säätävän säännösten noudattamatta jättämisestä koituvista seuraamuksista sekä yksilöidään, miltä osin jä-

senvaltiot voivat säätää asetuksen vaatimuksia tiukemmista kansallisista vaatimuksista.

VIII osa: Siirtymä- ja loppusäännökset

Ehdotuksen VIII osassa yksilöidään asetuksella kumottavat säädökset sekä säädetään eräistä kumoamiseen liittyvistä siirtymätoimenpiteistä. Asetus tulisi voimaan kahdenkymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu EU:n virallisessa lehdessä, ja sitä alettaisiin soveltaa 36 kuukauden kuluttua voimaantulosta.

3 Ehdotuksen vaikutukset

3.1 Lainsäädännölliset vaikutukset

Koska ehdotuksessa on kyse EU-asetuksesta, on se suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä.

Siltä osin kuin tarvitaan kansallista täytäntöönpanoa tapahtuu se eläintautilain, eläintunnistamisjärjestelmästä annetun lain (238/2010), eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain (1192/1996) ja eläinten lääkitsemisestä annetun lain (617/1997) nojalla.

3.2 Taloudelliset vaikutukset

Ehdotuksella ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia elinkeinolle tai viranomaisille, koska valtaosa säädöksistä ovat jo nykyisessä lainsäädännössä. Uudet säännökset ovat luonteeltaan sellaisia, että niiden taloudellisten vaikutusten arvioidaan jäävän vähäisiksi, joskin niitä voidaan arvioida tarkemmin vasta delegoitujen ja täytäntöönpanosäädösten valossa. Ehdotuksen II osaan sisältyvä velvoite pakollisille eläinterveyskäynneille on uusi ja saattaa merkitä, että nykyisille eläinterveydenhuoltokäynneille maksetusta hyvinvointituesta joudutaan rajamaan pois pakolliset eläinterveyskäynneihin liittyvät asiat.

4 Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde toissijaisuusperiaatteen

Ehdotuksen oikeusperusta on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 43 artiklan 2 kohta, 114 artiklan 3 kohta ja 168 artiklan 4 kohdan b alakohta. Ehdotus käsitellään tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen. Valtioneuvosto pitää ehdotettua oikeusperustaa asianmukaisena. Ehdotuksen voidaan katsoa olevan sopusoinnussa toissijaisuusperiaatteen kanssa.

5 Ahvenanmaan toimivalta

Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 31 ja 32 kohdan mukaan kotieläinten tarttuvien tautien vastustaminen sekä eläinten ja eläintuotteiden maahantuonnin kieltäminen kuuluvat valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Kotieläinten tarttuvien tautien vastustamiseen liittyvistä hallintotehtävistä Ahvenanmaalla huolehtii lain 30 §:n mukaan kuitenkin maakunnan hallitus tai muu maakuntalaissa määrätty viranomainen.

6 Ehdotuksen kansallinen käsittely

Ehdotus on esitelty maatalous- ja elintarvikeaostossa (EU 18) 6.6.2013.

7 Ehdotuksen käsittely Euroopan unionin toimielimissä

Ehdotuksen käsittely neuvoston työryhmässä alkoi 3.6.2013.

8 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto kannattaa komission ehdotusta. On tärkeää, että tarttuvien eläintautien vastustamisesta säädetään selkeästi ja että kaikissa jäsenvaltioissa ohjataan siihen riittävästi resursseja. Nykyisen pirstaleisen ja osittain vanhentuneen lainsäädännön kokoaminen yhtenäiseksi paketiksi ja keskeisten säädösten siirtäminen direktiiveistä asetukseen edesauttaa säädösten noudattamista kaikissa jäsenvaltioissa.

Alempiasteisilla säädöksillä tulee huolehtia siitä, etteivät tautiriskit lisäänty varsinkaan eläinten siirtojen yhteydessä. Tämä liittyy erityisesti luonnonvaraisten eläinten siirtoihin, joiden osalta toimivalta siirtyy Euroopan unionille. Salmonellan varalta myönnetty lisätakeet tulee voida säilyttää. Samoin tulee huolehtia siitä, ettei toimijoihin ja viranomaisiin kohdistuva hallinnollinen taakka lisäänty.

Pitopaikka- ja kuljettajarekisterin tietojen saatavilla olon osalta olisi otettava huomioon yksityisyydensuojan ja tietosuojan turvaaminen.

Ehdotukseen liittyy useita toimivallan siirtoa komissiolle (delegoidut säädökset, täytäntöönpanosäädökset) koskevia säännöksiä. Valtioneuvosto katsoo, että toimivallan siirtoa koskevien valtuussäännösten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia sekä ajallisesti rajattuja.